

Demokratija u razvoju: Izveštaj iz senke o političkim kriterijumima iz Kopenhagena u državama kandidatima za članstvo u EU na Zapadnom Balkanu

SRBIJA

1. Demokratija

1.1. Izbori

Predsednički izbori su održani 2. aprila 2017. godine, na kojima je aktuelni premijer Aleksandar Vučić u prvom krugu dobio 55,08% glasova. Kandidat sa drugim najvećim brojem glasova je bio Saša Janković, nezavisni kandidat i bivši zaštitnik građana, kojeg je podržalo nekoliko opozicionih stranaka i pokreta i koji je osvojio 16,36% glasova.

Izborni dan se u velikoj meri smatrao regularnim i u skladu sa demokratskim standardima, sa manjim neregularnostima, a uprkos tvrdnjama određenih predstavnika opozicije da je bilo izborne krađe. Međutim, izbornu kampanju su snažno kritikovali i međunarodni posmatrači i organizacije civilnog društva kao neravnomernu, čime se ozbiljno umanjio legitimitet izbornog procesa.

Kao prvo, izborna kampanja je bila kratka, ispunivši samo zahtev da traje minimalno 30 dana, bez obzira na činjenicu da su ovo bili redovni izbori i da zakon dozvoljava i do 60 dana između zakazivanja izbora i izbornog dana. Skoro sve do poslednjeg dana, nije bilo jasno da li će isto tako biti i parlamentarnih i/ili gradskih izbora za Beograd, što je dovelo do neizvesnosti i ometalo izborne strategije opozicionih kandidata.

Drugo, vladajuća većina je donela odluku da raspusti parlament tokom kampanje, što se nije smatralo dovoljno opravdanim, a značajno je narušilo vidljivost opozicije. Ovo je bilo veoma važno s obzirom na prednost koju je kandidat vlasti imao u medijima.

Treće, Aleksandar Vučić, koji je bio aktuelni premijer i kandidat čitave vladajuće koalicije, vodio je kampanju dok mu je trajao mandat, što mu je dalo veoma veliku prednost u odnosu na njegove protivnike, naročito kada je reč o prisustvu u medijima. U kombinaciji sa prethodno pomenutim raspuštanjem Skupštine, kandidat vlasti je

samim tim dobio neverovatnu medijsku pokrivenost. Isto tako, bilo je teško napraviti razliku između Vučića premijera i Vučića izbornog kandidata, jer su mnoge aktivnosti vlasti u okviru kampanje kao što su otvaranje fabrika i posete stranim zvaničnicima poput ruskog predsednika Putina i nemačke kancelarke Merkel direktno doprinosile Vučićevoj promociji.

Četvrto, jasno je zabeležena značajna medijska pristrasnost u korist premijera Vučića. Na osnovu BIRODI-jevog istraživanja o prisustvu predsedničkih kandidata u udarnim televizijskim vestima, predsednički kandidat Vučić je imao četiri puta veće prisustvo nego prvi sledeći kandidat. Ako bi se uzelo u obzir i medijsko prisustvo premijera Vučića, došli bi do ogromnih 61,2% procenata svih izbornih kandidata, što je devet puta više od prvog sledećeg kandidata koji je imao 6,4%. Do sličnih rezultata došla je i Novosadska novinarska škola u svom istraživanju u kojem su isto tako analizirali udarne vesti na glavnim TV stanicama. Što se tiče štampanih medija, u okviru CRTA istraživanja utvrđeno je da se od 251 naslovne strane posvećene izbornim kandidatima u najvećim dnevnim novinama, Aleksandar Vučić našao na 147 naslovne strane, a 118 je bilo pozitivno. Prvi sledeći kandidat se našao na 79 strana, od kojih je 39 bilo negativno. Sledeći najprisutniji kandidat se našao na 64 naslovne strane, od kojih je 39 bilo negativno.

Kao peto, dva nezavisna regulatorna tela koja su bila zadužena za praćenje izbora – Regulatorno telo za elektronske medije (REM) i Agencija za borbu protiv korupcije – nisu valjano obavljala svoje zadatke. Agencija za borbu protiv korupcije je tokom kampanje imala samo 6 od 9 imenovanih članova Odbora i samo 2 od 9 članova Odbora u periodu nakon izbora i nije imala direktora, što je sprečavalo da ispravno obavlja svoj rad, dok je nekoliko organizacija civilnog društva kritikovalo REM zbog neaktivnosti, kao što je odluka da ne prati rad medija tokom izborne kampanje.

Šesto, zabeleženi su problemi sa neuređenim biračkim spiskovima, isto kao i na prethodnim izborima. Isto tako, tumačenje Ministarstva za državnu upravu i lokalnu samoupravu da nije dozvoljena promena mesta glasanja između dva izborna kruga izazvalo je zabrinutost, naročito jer je mogući drugi krug glasanja trebalo da bude u nedelju na dan Uskrsa, kada se očekivalo da će veliki broj glasača biti na nekom drugom mestu – uključujući putovanja u inostranstvo i putovanja predstavnika dijaspore u Srbiju. Ovo je mogao biti veliki problem da je bilo drugog kruga izbora. Odabir izbornog dana u kome se drugi krug izbora zakazuje u nedelju na dan Uskrsa je bio u velikoj meri neopravdan, uzevši u obzir da je postojao široki izbor potencijalnih datuma.

Kao sedma tačka, pojavila se kontroverza u vezi sa finansiranjem izbornih kampanja. Nezavisni istraživački mediji su izvestili da je 6879 pojedinačnih donatora ponaosob uplatilo po tačno 40.000 dinara za kampanju Aleksandar Vučića, što je skoro maksimalan iznos koji pojedinac može dati za kampanju. Agencija za borbu protiv

korupcije je prethodno od sudova zatražila istragu protiv Vučićeve stranke zbog sličnog fenomena tokom prethodnih izbora.

Stoga, iako u okviru predsedničkih izbora od 2. aprila 2017. godine nije bilo nikakvih jasnih kršenja izbornog zakonskog okvira, tokom ovih izbora je i dalje bilo dosta kršenja demokratskih standarda, što je nanelo štetu njihovom sveukupnom legitimitetu.

1.2. Parlament

Narodna skupština Srbije, najviše zakonodavno telo u državi, jeste jednodomni parlament koji čini 250 poslanika direktno izabranih u okviru proporcionalnog izbornog sistema koji ima jednu izbornu jedinicu. Trenutni saziv parlamenta je izabran na vanrednim parlamentarnim izborima od 24. aprila 2016. godine.

Treba napomenuti nekoliko stvari kada je reč od radu srpskog parlamenta.

Prvo, veoma je rasprostranjeno usvajanje zakona po hitnom postupku. U periodu od 1. novembra 2016. do 31. oktobra 2017. godine usvojena su 93 zakona, od čega je 50 usvojeno po hitnom postupku, a samo 43 u okviru redovnog postupka. Korišćenja usvajanja po hitnom postupku za tako veliki procenat zakona (više od 50%) u velikoj meri umanjuje ulogu parlamenta u političkom sistemu.

Drugo, vlada je ta koja predlaže veliku većinu usvojenih zakona. Vlada je predložila 90 zakona koji su usvojeni u periodu od 1. novembra 2016. do 31. oktobra 2017. godine, a poslanici u parlamentu su predložili samo tri. Osim toga, nijedan od tih poslanika koji su predlagali usvojene zakone nije bio predstavnik opozicije.

Treće, raspuštanje parlamenta tokom kampanje za predsedničke izbore u martu 2017. godine je nanelo štetu ne samo vidljivosti opozicije pruživši vlasti prednost, već je ometalo i rad parlamenta, koji je već izgubio dosta vremena usled prošlogodišnjih vanrednih parlamentarnih izbora.

Kao četvrto, zabeleženo je nekoliko incidenata u radu parlamenta, za koje su izrečene novčane kazne za poslanike opozicije u parlamentu, a obe strane u konfliktu su iznele uvrede i ozbiljne optužbe. Za takvu vrstu atmosfere je primećeno da ozbiljno narušava parlamentarnu debatu i sprečava dijalog između vlasti i opozicije.

Peto, na osnovu CRTA istraživanja, otvorenost srpskog parlamenta iznosi 59%, što je ispod proseka od 63% za region Zapadnog Balkana. Ovaj procenat oslikava nivo transparentnosti, otvorenosti i odgovornosti parlamenta u regionu, i odnosi se i na Narodnu skupštinu Srbije i na Skupštinu Autonomne Pokrajine Vojvodine.

1.3. Upravljanje

Iako od aprila 2016. godine nije bilo parlamentarnih izbora, Srbija je dobila novu vladu nakon što je Aleksandar Vučić, tadašnji aktuelni premijer, pobedio na predsedničkim izborima 2. aprila 2017. godine i zbog toga je morao da dâ ostavku na poziciju premijera. Iako nije bilo nikakvih promena u sastavu vladajuće koalicije, do izbora novog premijera a samim tim i nove vlade došlo je tek 29. juna, pa je Vučić sve do 30. maja bio i premijer i novoizabrani predsednik, skoro dva meseca nakon izbora.

Iako je Vučić zvanično postao predsednik 31. maja, Ana Brnabić je mandat za formiranje vlade dobila tek 15. juna i vlada je izabrana 29. juna, malo pre isteka roka od 30 dana između ostavke premijera i izbora nove vlade. Sastav vlade je u velikoj meri ostao isti, gde koalicija oko Srpske napredne stranke (SNS) Aleksandra Vučića predvodi vladu i u koaliciji je sa Socijalističkom partijom Srbije (SPS) Ivica Dačića i nekoliko manjih stranaka. Bilo je samo nekoliko promena i preraspodele ministara, a ključni ministri za spoljne poslove, unutrašnje poslove i privredu su ostali nepromenjeni, dok je Ministarstvo odbrane dato predstavniku manje stranke iz vladajuće koalicije.

Osnivanje dva nova ministarstva – Ministarstva za evropske integracije, koje se spojilo sa vladinom Kancelarijom za evropske integracije, i Ministarstva zaštite životne sredine, građansko društvo je pozdravilo sa odobravanjem, najviše zbog značaja dva nova ministarstva za proces evropskih integracija.

Izbor Ane Brnabić, nestranačke ličnosti koja je ranije bila ministar za državnu upravu i lokalnu samoupravu, u inostranstvu je pohvaljen kao veoma pozitivan događaj za Srbiju, s obzirom na to je ona nezavisni stručnjak, prva žena i prva javno deklarirana LGBT osoba na čelu vlade Srbije u istoriji. Međutim, izborom Ane Brnabić za premijera Srbije otvoreno je nekoliko važnih pitanja.

Prvo, iako je izabrana za formalno najvažniju političku poziciju u državi, Anu Brnabić je praktično imenovao predsednik Vučić, koji je insistirao na tome da je njen izbor „njegova odluka“ i bio je vrlo jasan u tome da je njegova odgovornost da lično „odabere“ svog naslednika.

Drugo, u trenutku kada je najavio da će dati mandat Ani Brnabić, predsednik Vučić je otvoreno izjavio da će se ona pobrinuti za „ekonomska“ pitanja u vladi, dok će prvi potpredsednik Vlade Ivica Dačić baviti „političkim pitanjima“. Kako takva podela ovlašćenja i odgovornosti ne postoji u srpskom političkom i institucionalnom sistemu, to je predstavljalo jasno urušavanje autoriteta premijera.

Treće, bez obzira na to što je preuzeo mesto predsednika, Aleksandar Vučić nije dao ostavku na mesto predsednika Srpske napredne stranke, čime je suštinski zadržao kontrolu nad vladom u srpskom političkom sistemu koji je zasnovan na dominaciji političkih partija. Iako je takav potez već viđen i nije nezakonit, to je bio korak unazad u odnosu na predsednika koji je učinio prethodni predsednik Tomislav Nikolić, kada je

dao ostavku na mesto predsednika te iste stranke – SNS – ubrzo nakon što je preuzeo dužnost predsednika Srbije.

Nezavisna regulatorna tela

Tokom vremenskog perioda o kome je ovde reč bilo je nekoliko problema sa određenim nezavisnim regulatorima telima.

Nakon što je bivši ombudsman (zaštitnik građana) Saša Janković dao ostavku na tu funkciju kako bi mogao da se kandiduje na predsedničkim izborima 2017. godine, u kojima je osvojio drugi najveći broj glasova posle Aleksandra Vučića, srpski parlament je morao da izabere novog zaštitnika građana. Izbor Zorana Pašalića za novog zaštitnika građana nije prošao bez kontroverzi.

Prvo, Zakon o zaštitniku građana predviđa da osoba koja može biti izabrana za funkciju zaštitnika građana mora da ima „najmanje deset godina iskustva na pravnim poslovima koji su od značaja za obavljanje poslova iz nadležnosti Zaštitnika građana“ i da „ima zapaženo iskustvo u zaštiti prava građana“. Pašalić je ranije bio sudija i predsednik nekoliko krivičnih sudova, te samim tim nema iskustva u zaštiti građanskih sloboda i ljudskih prava.

Drugo, bez obzira na to što zaštitnik građana nije politička ličnost, za koju se očekuje da ima podršku i vlasti i opozicije, a pre svega svih organizacija civilnog društva koje rade na pitanjima ljudskih prava i građanskih sloboda, Pašalić je izabran uz veliko protivljenje i parlamentarne opozicije i građanskog društva, uz relativno tesnu većinu od 142 poslanika u Skupštini.

Agencija za borbu protiv korupcije Republike Srbije se tokom prethodne godine suočavala sa nekoliko problema u svom radu.

Prvo, sve do jula 2017. godine Skupština nije izabrala 6 od ukupno 9 članova upravnog odbora Agencije za borbu protiv korupcije, što je onemogućilo da obavlja svoje dužnosti u punoj nadležnosti.

Drugo, Skupština je izazvala kontroverzu jer je odbila da izabere Živojina Rakočevića, novinara iz Gračanice, na mesto člana upravnog odbora Agencije, bez obzira na činjenicu da su njega predložila dva najveća srpska novinarska udruženja, Udruženje novinara Srbije (UNS) i Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS). Kako Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije predviđa da udruženja novinara u Republici Srbiji imaju pravo da predlože jednog člana upravnog odbora, za koga se onda očekuje da ga Skupština izabere, činjenica da Rakočević nije izabran predstavljala je kontroverznu odluku.

Treće, kako upravni odbor nije imao dovoljno članova, izbor novog direktora Agencije za borbu protiv korupcije je bio sprečen, i to mesto je bilo upražnjeno još od decembra

2016. godine. Novi direktor Agencije za borbu protiv korupcije izabran je tek 6. septembra 2017. godine, čime se okončao devetomesečni period u kome je bio ometen rad Agencije. Imajući u vidu da su tokom ovog perioda održani i predsednički izbori, Agencija je bila sprečena da na odgovarajući način prati izbornu kampanju jer su se iskombinovali i odsustvo članova upravnog odbora i nepopunjena pozicija Direktora.

1.4. Građansko društvo

Pojedine organizacije civilnog društva su i dalje na meti tabloidne štampe i kampanja koje imaju za cilj diskreditaciju, u kojima su organizacije predstavljene kao tajni agenti i strani špijuni, koji stalno kuju zavere da zbace vlast u korist zapadnih zemalja.

Na osnovu USAID-ovog izveštaja za 2016. godinu, rezultat održivosti organizacija civilnog društva u Srbiji je 4,1, što je isto kao i u prethodna tri izveštaja.

Telo koje predstavlja vezu između građanskog društva i procesa evropskih integracija u Srbiji i koje organizacijama civilnog društva omogućuje učestvovanje u pregovaračkom procesu jeste Nacionalni konvent o Evropskoj uniji (NKEU). On radi u okviru različitih radnih grupa koje se odnose na određena pregovaračka poglavlja ili skup pregovaračkih poglavlja, ali ima i plenarne sednice, gde se okupljaju sve organizacije civilnog društva koje učestvuju u radu radnih grupa. Nacionalni konvent trenutno čini 700 organizacija članica i on radi u okviru 21 posebne radne grupe.

Osim NKEU, postoje i druge koalicije i platforme organizacija civilnog društva koje samostalno prate proces pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji.

Saradnja između organizacija civilnog društva i državnih institucija, naročito onih koje su uključene u pregovore o pristupanju EU, bila je u više navrata obeležena napetošću.

Prvo, u aprilu je Ministarstvo odbrane Vladi Srbije predložilo predlog Uredbe kojom se uređuju uslovi za naučna i druga istraživanja u oblasti odbrane i definiše se način izdavanja odobrenja za vršenje naučnih i drugih istraživanja zajedno sa stranim licima ili za njihove potrebe, što bi značajno omelo rad organizacija civilnog društva i rad na naučnim istraživanjima. Predlog Uredbe je predviđao da organizacije koje sprovode projekte koji se finansiraju iz inostranstva moraju da traže od Ministarstva odbrane dozvolu za objavljivanje rezultata istraživanja u temama koje su važne za nacionalnu bezbednost. Osim toga, definicija tema koje su od važnosti za nacionalnu bezbednost je bila veoma široka i obuhvatala brojne oblasti kao što su demografija, poljoprivreda, urbanizam, saobraćaj i energetika. S obzirom na to da veliki broj organizacija civilnog društva u Srbiji sprovodi projekte koji se finansiraju iz stranih fondova, ovo bi u velikoj meri otežalo njihov rad, a ugrozilo bi i obaveze Srbije u okviru Pregovaračkog poglavlja 25. Ipak, sporna Uredba je povučena nakon ogromnog

pritisaka organizacija civilnog društva koje su se koordinirale uglavnom preko Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji.

Drugo, bez obzira na postojeću saradnju i komunikaciju između državnih institucija koje su zadužene za pregovore o pristupanju EU i organizacija civilnog društva, u oktobru 2017. godine došlo je do razmene oštrih izjava između koalicije organizacija civilnog društva „prEUgovor“, koja prati napredak ključnih Pregovaračkih poglavlja 23 i 24, i Ministarstva za evropske integracije i Pregovaračkog tima za vođenje pregovora o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji. Oštre izjave su počele nakon što je „prEUgovor“ objavio analizu Poglavlja 23 i 24, u kojima je iznesena tvrdnja da nisu dobili odgovarajuće odgovore od ministarstva i pregovaračkog tima. Ove dve institucije su onda objavile izjavu da je „prEUgovor“ jednostavno samo trebalo da pita, na šta je koalicija civilnog društva odgovorila da oni zaista i jesu pitali. Ova razmena oštrih reči je bacila sumnju na ono što je izgledalo kao stabilna saradnja između državnih institucija i civilnog društva u oblasti evropskih integracija, a privukla je i dosta medijske pažnje. Ovaj slučaj je isto tako pokazao da postoji pitanje nedostatka transparentnosti u okviru pregovora o pristupanju EU.

2. Sloboda izražavanja

Zastrašivanje novinara

Pitanje zastrašivanja novinara se redovno pojavljivalo u izveštajima i rezolucijama Evropske komisije i Evropskog parlamenta, kao i u izjavama i intervjuima većine EU zvaničnika. Ipak, izgleda da se situacija u Srbiji pogoršava svake godine.

Prema Nezavisnom udruženju novinara Srbije (NUNS), od 1. januara do 31. oktobra 2017. godine dogodio se 71 napad na novinare, što je više od ukupnog broja napada u 2016. godini, kada ih je bilo 69. Od 71 napada koji se desio u 2017. godini, bilo je 6 fizičkih napada. Nekoliko ovih napada privuklo je dosta medijske pažnje.

Tokom ceremonije inauguracije predsednika Vučića 31. maja četvoro novinara je bilo fizički napadnuto a članovi obezbeđenja su im pretili u sred bela dana i to ispred kamera i okupljene mase ljudi. Istraga u vezi sa incidentom ide veoma sporo.

Dva novinara su povređena u masi koja se okupila na mitingu desničarske opozicione stranke ispred privatne TV stanice bliske vlasti 16. septembra. Za razliku od prethodnih slučajeva, policija je brzo uhapsila osumnjičene, a novinare je kasnije u bolnici posetio predsednik Vučić.

Novinarki istraživačkog medija je 7. juna provaljeno u stan, i ovaj slučaj još uvek nije rešen. Tužilaštvo još uvek nema informacije o ovom slučaju.

Nakon što je nezavisni istraživački medij objavio članak o ministru odbrane, Aleksandru Vulinu, u kome se objašnjava kako ga je Agencija za borbu protiv korupcije optužila da nije objasnio kako je došao do sredstava za svoj novi stan u Beogradu 2012. godine, stranka ministra Vulina je objavila zvanično saopštenje protiv novinara, optuživši ga da je narkoman i da radi za strane interese. Novinar je kasnije dobio pretnje smrću.

Raniji veliki slučajevi ubistva i napada na novinara, gde je najčuveniji slučaj ubistvo Slavka Ćuruvije 1999. godine, još uvek nisu rešeni, uz važan izuzetak slučaja Milana Pantića, koji je ubijen 2001. godine. Policija je završila istragu i dostavila imena optuženih tužilaštvu.

Zakonodavno okruženje i sprovođenje pravnih propisa/institucija

Do kraja ove godine Srbija bi trebalo da usvoji novu Medijsku strategiju, ali proces usvajanja ovog dokumenta prate brojne kontroverze. Članovi radne grupe, među njima predstavnici Udruženja novinara Srbije, Asocijacije medija i Koalicije novinarskih i medijskih udruženja – NUNS, NDNV, ANEM, Lokal pres i Asocijacije onlajn medija – su svi napustili radnu grupu koja je zadužena za pisanje Medijske strategije, navodeći različite razloge, od sastava radne grupe do neprikladnog okruženja za rad.

Javni medijski servisi i ekonomski faktori

Na osnovu medijske reforme koja je sprovedena uz podršku Evropske unije, postoje samo dva javna medijska servisa u Srbiji – Radio-televizija Srbije (RTS) i Radio-televizija Vojvodine (RTV). To je dovelo do privatizacije lokalnih medija koji se u najvećoj meri oslanjaju na projektnu podršku lokalnih samouprava i države, kao i stranih donatora i Evropske unije.

Ispostavilo se da je finansiranje medija kroz sredstva lokalne samouprave postalo veoma kontroverzno. Zabeleženi su brojni slučajevi medija koji su bliski vlasti, uključujući i medije sa nacionalnom pokrivenošću i medije koji su se osnivali neposredno pre raspisivanja konkursa – a koji su dobijali veliki deo ukupnih sredstava. Među nekima od medija koji su dobili sredstva su i oni koji najčešće krše novinarski kodeks.

Sa druge strane, nezavisni lokalni mediji su veoma ugroženi u ovoj situaciji. Najpoznatiji primer je gašenje nedeljnika Novine Vranjske, jednog od najstarijih nezavisnih štampanih medija u Srbiji, što je privuklo dosta medijske pažnje nakon što je vlasnik, Vukašin Obradović, započeo štrajk glađu, bez navođenja posebnih zahteva.

Nezvanična „Grupa za slobodu medija“, u kojoj se okupio veliki broj medija i novinara, formirana je nakon događaja povezanih sa nedeljnikom Novine Vranjske i ubrzo započela sa kampanjom na društvenim mrežama protiv „medijskog mraka“. Grupa je

kasnije počela da iznosi zahteve vlastima kako bi se preokrenuo negativan trend kada je reč o medijskim slobodama u zemlji.

Potrebno je rešiti status novinske agencije Tanjug, koja je zvanično ugašena 2015. godine, ali još uvek radi. Agencija nastavlja da radi bez obzira na to što je vlada zvanično zatvorila 2015. godine.

3. Regionalna pitanja i međunarodne obaveze

Srbija je i dalje deo nekoliko regionalnih inicijativa za saradnju kao što su Regionalni savet za saradnju (RCC), Jadransko-jonska inicijativa, Centralno-evropska inicijativa, Proces saradnje u jugoistočnoj Evropi i Regionalna inicijativa za migracije, azil i izbeglice.

Trenutna najvažnija regionalna inicijativa čiji je deo Srbija jeste Berlinski proces, u kome Srbija učestvuje u nekoliko programa i aktivnosti, uključujući i formiranje Regionalne kancelarije za saradnju mladih (RYCO), kao i Fond za Zapadni Balkan, Komorski investicioni forum Zapadnog Balkana i Transportna zajednica u regionu Zapadnog Balkana, i predviđeno je da učestvuje i u Regionalnom ekonomskom prostoru za Zapadni Balkan.

Bilateralni odnosi između Srbije i susednih država su uglavnom bili konstruktivni, ali je bilo nekoliko incidenata na višem nivou koji su privukli dosta medijske pažnje i prouzrokovali oštre reakcije domaćih tabloida, uključujući i onih bliskih vlasti.

Odnosi sa Makedonijom su se značajno pogoršali nakon smene vlasti u Skoplju i izbora socijalističke vlade Zorana Zaeva. Došlo je do tenzija čak i pre nego što je Zaeu izabran, kada je optužio srpsku vladu da vodi „nacionalističku“ politiku i podržava prethodnog premijera Nikolu Gruevskog. Izgledalo je da je kriza u odnosima prestala odmah nakon što je Zaeu preuzeo mandat i održani su brojni sastanci. Međutim, dva velika incidenta su potresla srpsko-makedonske odnose narednih meseci: prvo kad je otkriveno da je srpski obaveštajni funkcioner bio prisutan u makedonskom parlamentu tokom aprilskih nereda, i drugo kada je celokupno osoblje srpske ambasade u Skoplju povučeno, uz obrazloženje da postoje „neprijateljske aktivnosti“ od strane Makedonije. Oba incidenta nikada nisu objašnjena kako treba.

Srbija je nastavila proces normalizacije odnosa sa Kosovom i postignuto je nekoliko važnih sporazuma, uključujući i dogovor za pozivni broj za Kosovo u novembru 2016. godine. Ipak, zloglasni incident u vozu iz januara 2017. godine, kada je voz koji se kretao od Beograda ka Severnoj Mitrovici, prekriven natpisima „Kosovo je Srbija“ koji su napisani na nekoliko različitih jezika, morao da bude vraćen zbog pretnji vlade Kosova da će biti zaustavljen na granici/administrativnoj liniji. Uglavnom shvaćen

kao nepotrebna provokacija sa srpske strane, incident sa vozom je mogao ugroziti osetljiv proces normalizacije odnosa i mir na severu Kosova.

Odnosi između Srbije i Bosne i Hercegovine su uglavnom bili konstruktivni, uz izuzetak neuspešnog pokušaja bošnjačkog člana Predsedništva BiH, Bakira Izetbegovića, da ponovo otvori slučaj protiv Srbije za genocid u Bosni i Hercegovini. Predsednik Saveta ministara BiH posetio je Beograd u januaru 2017. godine, a ministar spoljnih poslova u julu 2017. godine, kada su on i srpski ministar spoljnih poslova otvorili novu ambasadu BiH. Skorašnje izjave obe vlade da postojeće sporno pitanje granice treba da bude rešeno do kraja godine je svakako pozitivan signal za srpsko-bosanske odnose.

Srbija održava dobre odnose sa svoja tri EU severna i istočna EU suseda, Mađarskom, Rumunijom i Bugarskom. Beograd su posetili premijer Mađarske kao i ministar spoljnih poslova (u novembru 2016. i u oktobru 2017. godine), a ova zemlja tvrdi da snažno podržava pristupanje Srbije EU. Srpski premijer se susreo sa rumunskim premijerom u novembru 2016. godine, a bugarski ministar spoljnih poslova je posetio Beograd u julu 2017. godine. Srbija održava konstruktivne i srdačne odnose sa obe države.

Nakon nekoliko veoma turbulentnih godina u srpsko-hrvatskim odnosima, nije bilo većih bilateralnih incidenata ili neslaganja između dve zemlje tokom prethodne godine, sa izuzetkom skoro tradicionalnog pojačavanja tenzija u obe države pre, tokom i nakon 4. i 5. avgusta kada se održavaju komemoracije povodom akcije Oluja. Hrvatska predsednica posetila je Beograd tokom ceremonije inauguracije srpskog predsednika u junu 2017. godine.

Srbija i Crna Gora održavaju dobre odnose, koji su stavljeni na probu nakon pokušaja državnog udara u Crnoj Gori na izborni dan u oktobru 2016. godine, ali su ostali stabilni i nije bilo vidljivog povećanja tenzija. Crnogorski premijer je posetio Beograd u februaru 2017. godine.